

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie za r. 1894.

Wysoki Sejmie!

Organizacya krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie po dłuższym okresie przejściowym w roku ubiegłym znaczny uczyniła postęp tak pod względem urządzeń szkoły, jak też i uzupełnienia personelu nauczycielskiego. Równorzędnie z tem nastąpiła rewizya planu naukowego przez unormowanie zakresu i stosunku nauk podstawowych i pomocniczych tudzież unormowanie nauk zawodowych. To ustalenie dotychczasowych przejściowych stosunków szkoły przyczyni się do podniesienia poziomu nauki zawodowej, jakiej szkoła ogrodnicza kandydatom udziela.

Przez postawienie nowego budynku szkolnego, który w r. 1894 został ukończony i do użytku szkoły oddany, przez dalsze ulepszenie w ogrodzie szkolnym, który służy jako środek demonstracyjny dla nauki ogrodniczej, przez zamianowanie nauczyciela do nauk elementarnych i powołanie drugiego nauczyciela fachowego do nauk ściśle zawodowych, wreszcie przez unormowanie planu naukowego, położone zostały podstawy do przyszłego normalnego rozwoju szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Stało się to wśród warunków trudnych, jedynie dzięki ofiarności Wys. Sejmu, który nie szczędził wydatków na należyte udotowanie szkoły.

Dołączone pod ./ sprawozdanie Dyrekcyi szkoły za r. 1894 daje dokładny obraz stanu i stosunków szkoły, a nie chcąc tych szczegółów powtarzać Wydział krajowy uzupełnia je uwagami odnoszącemi się do organizacyi szkoły o ile ona w roku ubiegłym przeprowadzoną została.

W myśl wniosku kuratoryi szkoły ogrodniczej poruczoną została nauka rysunków za osobnem wynagrodzeniem nauczycielowi dla nauk elementarnych i pomocniczych p. Tabeau. W przyszłości jednak zamierza Wydział krajowy naukę rysunków powierzyć innemu fachowemu nauczycielowi, nie chciałby bowiem p. Tabeau przeciążać pracą nauczycielską, dziś bowiem w kursie zimowym 35 godzin tygodniowo udziela p. Tabeau nauki i rysunków.

Najsłabszą stroną szkoły ogrodniczej w Tarnowie był dotychczasowy brak nauczycieli stałych, w skutku tego posiłkować się musiano dla nauk elementarnych i pomocniczych nauczycielami z innych naukowych zakładów w Tarnowie wezwanymi.

Do nauk zaś fachowych musiał Wydział krajowy używać jedynego na miejscu będącego znawcą, dawniejszego ogrodnika miejskiego. Jedyntym zaś stałym nauczycielem tak dla nauki teoretycznej jak i praktycznej był dotychczasowy kierownik szkoły p. Maciaszek.

Takiemu stanowi rzeczy trzeba było raz koniec położyć. Wydział krajowy rozpiął konkurs na nauczyciela nauk elementarnych i w skutku zgłoszeń wniesionych zamianował nim p. Wiktora Tabeau.

Na drugiego nauczyciela fachowego powołał Wydział krajowy w porozumieniu z kuratoryą szkoły z końcem r. 1894 p. Bronisława Makaję, ukończonego kandydata szkoły pomologicznej w Proszkowie, a jakkolwiek p. Makaję kwalifikacye do objęcia tej posady przedstawił odpowiednie, nominacya jego nastąpiła prowizorycznie w rodzaju próby z powodu, iż nie pracował on dotychczas weale w zawodzie nauczycielskim.

Nadto zarządził Wydział krajowy, ażeby ochmistrz Stafiej, posiadający wieloletnią praktykę ogrodniczą, a przez kierownika szkoły jako praktyczny ogrodnik jest ceniony pełnił oprócz obowiązków ochmistrza t. j. dozorecy uczniów, także i obowiązki instruktora czyli nauczyciela robót ręcznych pod kontrolą i według wskazówek kierownika szkoły.

Tym sposobem ulżył Wydział krajowy kierownikowi szkoły ogrodniczej w pracy udzielania praktycznej nauki ogrodnictwa, ażeby mógł oddać się dydaktycznej stronie szkoły i przez to tę wydatniejszą uczynić.

Zarządzenie to okazało się w praktyce dobrem i dlatego Wydział krajowy postanowił w miejsce dotychczasowego ochmistrza utworzyć analogicznie jak w szkołach niższych rolniczych posadę instruktora a zarazem dozorecy uczniów z taką samą płacą, jak w kraj. niższych szkołach rolniczych t. j. 650 zł. rocznie — kwotę tę wstawił Wydział krajowy w budżet wydatków szkoły ogrodniczej w Tarnowie pod rubr. I., poz. 5.

W skutek rozpisania konkursu na posadę drugiego nauczyciela fachowego w szkole ogrodniczej zgłosiła się mała liczba kandydatów, a między nimi ani jeden z należytemi kwalifikacyami (p. Makaję zgłosił się już po nieudanym konkursie). Wydział krajowy okoliczność tę przypisuje zbyt niskiej płacy dla nauczyciela fachowego przywiązanej w porównaniu do płacy pierwszego nauczyciela fachowego a zarazem kierownika. Podczas kiedy ta ostatnia płaca wynosi razem z dodatkami 1.340 zł. płaca drugiego fachowego nauczyciela oznaczoną była na 720 zł. W celu zapewnienia sobie należytej ukwalifikowanej siły nauczycielskiej podniósł Wydział krajowy płacę drugiego nauczyciela fachowego do wysokości 900 zł. (800 płacy i 100 dodatku aktywalnego). Ryczałt na mieszkanie lub pomieszkanie w naturze pozostawiliśmy niezmiennie.

Kwotę powyższą wstawił Wydział krajowy w budżet wydatków szkoły pod rubr. I. poz. 2.

Budynek szkolny wykończony został w jesieni i z początkiem r. szk. 1894/5 oddany do użytku szkoły. Na koszt budowy przyznał był Wys. Sejm uchwałą z r. 1893 kwotę 10.000 zł. a c. k. Rząd udzielił subwencyę na ten cel w kwocie 5.000 zł.

Budynek ten mieści obecnie trzy sale wykładowe, salę na zbiory i pomieszkanie dla dyrektora. Mury wyciągnięte zostały tak, iż mogą służyć w razie potrzeby na dom piętrowy.

Stary budynek został częściowo przebudowany i rozszerzony, tak że mieści sypialnie dla uczniów, salę jadalną, kuchnię i mieszkanie dla instruktora uczniów.

Wydział krajowy zażądał od Dyrekcyi szkoły, aby w porozumieniu z kuratoryą przedłożyła wykaz wszelkich potrzeb na zupełne urządzenie szkoły, chcąc jak najrychlej najniezbędniejszego urządzenia dostarczyć. Dyrekcyja przedłożyła wykaz ruchomości potrzebnych na uzupełnienie urządzenia wewnętrznego w szkole ogrodniczej. Nadto okazała się potrzeba postawienia sztachet z frontu, parkanu od wschodniej strony starego budynku,

sztachet od południa i parkanu a w części muru od północy. Nadto niezbędnem jest postawienie szklarni i studni, oraz drobnych urządzeń, zrównania terenu, postawienia szopy etc. Kosztorys tych urządzeń przedstawiła Dyrekcya szkoły w kwocie 5.861 zł. Na pokrycie tych potrzeb posiada szkoła w gotówce 861 zł., a w kredycie na rok 1894 niewyczerpanym 1.000 zł. pozostaje zatem potrzeba pokrycia 4.000 zł. Na najważniejsze z tych potrzeb wstawił Wydział krajowy w budżecie wydatków szkoły odpowiednie kwoty, a mianowicie na budowę szklarni kwotę 1.000 zł. w rubr. IV. poz. 20. na wybudowanie studni przy budynkach zakładowych kwotę 500 zł. w rubr. IX. poz. 10. budżetu szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Na resztę wydatków kosztorysem Dyrekcyi objętych uprasza Wydział kraj. iżby Wys. Sejm przyzwolił kredytu w kwocie 2.500 zł. Gdy jednakże część tego kredytu zużytkowaną zostanie dopiero po odstąpieniu przez gminę miasta Tarnowa parceli o którą toczą się rokowania, przeto Wydział krajowy nie wstawia tej kwoty w budżet roku 1895 ale wnosi o zapewnienie jej już teraz na rok 1896.

W ten sposób ostateczne urządzenie szkoły doprowadzone zostanie do skutku po wielu latach przejściowego stanu.

Wydział krajowy ze swej strony dołoży wszelkiego starania, ażeby rozpoczętą organizacyę sił fachowych nauczycielskich i planu nauki w szkole doprowadzić w ciągu r. 1895 do skutku tak, iżby zamierzony cel szkoły „wykształcenia ogrodników uzdolnionych do prowadzenia ogrodów wiejskich“ w zupełności został osiągnięty. Wreszcie dodajemy, że ogród szkolny po zregulowaniu, zdrenowaniu i silnem znawożeniu gruntu doprowadzony został do stanu bardzo dobrego, a warzywa w ogrodzie tym wyprodukowane odznaczone zostały złotym medalem na wystawie krajowej we Lwowie.

Sprawozdanie niniejsze Wydział krajowy kończy wnosząc :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1. Sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie za rok 1894 Sejm przyjmuje do wiadomości.

Sejm zezwala na dalsze uzupełnienie urządzeń zakładu ogrodniczego szkoły tarnowskiej kosztem nie wyższym jak 2.500 zł. i upoważnia Wydział krajowy do wstawienia tej kwoty w budżet roku 1896.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

We Lwowie d. 22. stycznia 1895.

Marszałek krajowy

Sauguszeko w. r.

Sprawozdawca :

Tadeusz Romanowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie za rok szkolny 1893/4.

I. Ogólne wiadomości w szkole.

Celem krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie jest wykształcenie ogrodników, uzdolnionych do prowadzenia ogrodów miejskich. Do tego celu zdąża szkoła nie tylko przez udzielanie wychowankom swoim zawodowej wiedzy, ale także przez ugruntowanie i uzupełnienie wykształcenia ogólnego, jakie ze szkoły ludowej przynoszą jak nie mniej przez pielęgnowanie ich strony moralnej i religijnej.

Do szkoły może być przyjęty każdy kandydat, który 1) wykaże się, że ukończył z dniem przyjęcia przynajmniej 15 lat życia, odbył z dobrym postępem obowiązkową naukę w szkole ludowej, jest fizycznie i umysłowo zdrow i nienagannyh obyczajów, 2) w terminie przez Dyrekcyą ogłoszonym złoży egzamin wstępny, służący do ocenienia, czyli kandydat jest w ogóle dostatecznie rozwinięty umysłowo, ażeby mógł korzystać z nauk w tej szkole udzielanych.

Kandydaci, którzy odbyli przynajmniej jednoroczną praktykę ogrodniczą, a czynią zadość powyżej wymienionym warunkom, mają pierwszeństwo do przyjęcia.

Koszta utrzymania ucznia w zakładzie wynoszą 165 zł. rocznie, za co utrzymuje mieszkanie, pościel, wikt, pranie, światło i ubranie, prócz bielizny i obuwia, w które każdy wstępujący zaopatrzone być powinien dostatecznie w domu.

Synowie ubogich rodziców przyjęci być mogą na koszt funduszu krajowego. Nauka trwa lat trzy, a rok szkolny rozpoczyna się z dniem 1. kwietnia każdego roku.

Przy końcu każdego półrocza szkolnego składają uczniowie egzamin ze wszystkich nauk udzielonych im w tym czasie, jakoteż i z nabytej wprawy w wykonywaniu prac i czynności zawodowych. O wyniku egzaminu zawiadamia kierownik szkoły listownie rodziców, lub opiekunów każdego ucznia.

Uczeń, który przy egzaminie drugiego (zimowego) półrocza nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu z każdego przedmiotu nauki, nie może przejść na rok wyższy. Pozwolenie do powtarzania zaniechanego roku udzielić może Wysoki Wydział krajowy na przedstawienie kierownika szkoły, jeżeli uczeń wytrwałą pracą i wzorowem howaniem zasługuje.

Po skończeniu całego trzechletniego kursu nauk, zdaje każdy uczeń egzamin końcowy ogólny, czyli główny z całości nauk zawodowych, przed osobną komisją egzaminacyjną, a w razie pomyślnego wyniku otrzymuje „świadectwo ukończenia nauk“ wystawione według wzoru, przez Wysoki Wydział krajowy zatwierdzonego.

Jeżeli zaś uczeń egzaminu nie złoży z postępowaniem przynajmniej dostatecznym otrzymuje świadectwo odbycia całego kursu nauk ze stopniem niedostatecznym nabytej w szkole wiedzy. Innych świadectw uczniom szkoła nie wydaje.

II. Nauki w szkole udzielane.

Nauka jest teoretyczną i praktyczną i obejmuje następujące przedmioty:

- a) Z nauk ogólnie kształcących i podstawowych:
- 1) Religia, 2) język polski, 3) język niemiecki, 4) poprawne czytanie i pisanie używanych w botanice łacińskich nazw roślin, 5) arytmetyka i geometrya z miernictwem praktycznym, 6) geografia z historią, 7) kaligrafia, 8) rysunki, 9) elementarne wiadomości z nauk przyrodniczych podstawowych, 10) botanika ogólna i ogrodnictwa szczegółowa;
- b) Z nauk zawodowych:
- 1) Zasady ogólne ogrodnictwa, 2) warzywnictwo, 3) sadownictwo, 4) kwiatiarstwo gruntowe i szklarniowe, 5) hodowla drzew i krzewów ozdobnych, oraz 6) zasady zakładania i utrzymania ogrodów;
- c) Z nauk pomocniczych:
- 1) Uprawa chmielu, 2) uprawa wikliny koszykarskiej, 3) pszczelnictwo. Treść, jakoteż sposób nauczania wszystkich powyższych nauk wyczerpująco podaną została w poprzednich sprawozdaniach Dyrekcji.

Nauka teoretyczna odbywa się w izbach szkolnych i bywa popieraną, (o ile na to środki i zbiory szkoły pozwalają) demonstracjami w szkole i ogrodzie. Nauka przedmiotów fachowych i pomocniczych bywa zawsze demonstrowaną w ogrodzie i stwierdzoną licznymi przykładami tak podczas ćwiczeń praktycznych w ogrodach szkolnych i ogrodzie miejskim, jakoteż w ogrodach prywatnych, do których odbywają uczniowie od czasu do czasu wycieczki. Podręczników używają tylko przy nauce przedmiotów ogólnie kształcących i podstawowych (z wyjątkiem botaniki); — nauk fachowych i pomocniczych uczą się uczniowie z wykładu nauczyciela, który w sposób jak można najrozumialszy i treściwy naukę podaje, a przy powtarzaniach i demonstracjach według potrzeby uzupełnia i objaśnia.

Naukę praktyczną pobierali uczniowie przede wszystkim w ogrodach szkolnych i ogrodzie miejskim, a także w ogrodach prywatnych, o ile te dostarczały materiału potrzebnego do nauki, którego na razie ogród szkolny dostarczyć nie mógł. W ogrodzie szkolnym uczyli się uczniowie praktycznie: przyrządzania kompostów, uprawy ziemi, rozmnażania, uprawy i przechowywania roślin warzywnych i produkcji nasion; dalej rozmnażania, uprawy i hodowli drzew i krzewów owocowych i ozdobnych, oraz prowadzenia drzew owocowych w formach karłowych, uprawy roślin kwiatowych, gruntowych, uprawy chmielu i wikliny koszykarskiej.

W ogrodzie miejskim uczyli się uprawy roślin szklarniowych, utrzymywania trawników i ogrodu spacerowego, wysadzania kłębów i kwietników kobiercowych.

Nauka teoretyczna w szkole udzielana bywa przede wszystkim w okresie zimowym w 25. godzinach tygodniowo na I. roku, w 27. godzinach na II. roku, w 19. godzinach na III. roku. W okresie letnim, w którym uczniowie głównie nauką praktyczną są zajęci, odbywa się nauka tylko z przedmiotów ogólnie kształcących i podstawowych,

po kilka godzin tygodniowo, mianowicie po 8 godzin na I. i II. roku, a 3 godzin na tydzień na III. roku.

III. Skład grona nauczycieli i nauki przez nich udzielane.

1. Kierownik zakładu, nauczyciel fachowy Wojciech Maciaszek uczył: warzywnictwa, sadownictwa, kwieciarstwa szklarniowego, chmielarstwa, uprawy wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa, tudzież układania sprawozdań tygodniowych z dokonanych prac, a to w 16 godzinach na tydzień w półroczu zimowym, prócz demonstracji i nauki praktycznej przy inspektach w ogrodach i szklarniach.

2. Zastępca nauczyciela fachowego Kazimierz Wasniewski, b. ogrodnik miejski, uczył ogólnych zasad ogrodnictwa, kwieciarstwa gruntowego, krzewoznawstwa, botaniki ogrodniczej i zoologii zastosowanej do potrzeb praktycznego ogrodnika w 14 godz. tygodniowo.

3. Katecheta ks. Okulicki Wawrzyniec ze Zgromadzenia OO. Filipinów udzielał nauki religii w obu półroczach po 1 godzinie tygodniowo na wszystkich trzech latach.

4. Nauczyciel pomocniczy do nauk ogólnie kształcących i podstawowych w półroczu letnim Józef Pankowicz, kierownik szkoły 4 klasowej etatowej w Tarnowie, uczył języka polskiego, niemieckiego, arytmetyki i geometrii tygodniowo 7 godzin.

W półroczu zimowym Wiktor Tabeau b. nauczyciel szkoły 7 klasowej męskiej w Tarnowie, zamianowany prowizorycznie nauczycielem do nauk ogólnie kształcących i podstawowych dekretem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 25. Sierpnia 1893 do l. 37.980 uczył języka polskiego, niemieckiego, geografii i historii, arytmetyki i geometrii, elementarnych wiadomości z fizyki, chemii z mineralogią i kaligrafii, razem 30 godzin tygodniowo, a oprócz tego rysunków na I. i II. roku, za osobnem wynagrodzeniem.

5. Nauczyciel pomocniczy do rysunków i miernictwa Franciszek Vetutani, kierownik ekspozytury krajowego biura melioracyjnego w Tarnowie, uczył w półroczu letnim rysunków na wszystkich trzech latach i miernictwa na III. roku w 7 godzinach tygodniowo. W półroczu zimowym rysunków i budownictwa ogrodowego na III. roku w 3 godzinach tygodniowo.

6. Ochmistrz (dozorca uczniów) Tomasz Lipiarz dozorował uczniów w zakładzie i przy zajęciach praktycznych.

IV. Środki naukowe szkoły.

Do wymienionych już w zeszłym roku skromnych środków naukowych przybyło:

Do zbioru botanicznego 2 okazy z masy papierowej. Zielnik roślin pożytecznych i chwastów uzupełniono roślinami do 840 gatunków. Powiększono znacznie zbiorów owadów szkodliwych w ogrodnictwie, sadownictwie i w polu. Księgozbiór został powiększony przez zakupno następujących dzieł naukowych: Abel, das kleine Hausgarten; Pieniążek, Historya polska; Eichler, Handbuch für gärtn. Planzeichner; Jäger, Gartenkunst; Lauche, Deutsche Denarologie; Neumaun, Bau-Glashäuser; Hampel, Teppichgärtnererei; Jäger, Katechismus der Ziergärtnererei; Neumann, die Kunst der Pflanzenvermehrung.

Z podręczników szkolnych przykupiono 26 katechizmów i 25 biblii. Z czasopism fachowych prenumerowano: 1) Ogródnik polski, 2) Wiener illustrierte Gartenzeichnung, 3) Gartenflora, 4) Deutsche Gärtnerzeitung, 5) Praktischer Obstbauzüchter, 6) Ruvue horticole.

Z pism politycznych: Gazetę lwowską i Nową Reformę.

V. Frekwencya uczniów.

Z początkiem roku szkolnego 1893/4 zapisanych było do szkoły ogrodniczej 21 uczniów.

Do przyjęcia na I. rok zgłosiło się 12 kandydatów, a z tych zostało przyjętych na podstawie złożonego egzaminu wstępnego 10 uczniów a mianowicie:

Danyluk Michał	Podwyszyński Józef
Filipek Franciszek	Prorok Teofil
Gofron Paweł	Purchla Franciszek
Kopacz Jan	Reguła Józef
Mierzwa Józef	Zajączkowski Antoni.

Jednemu uczniowi Ścisłemu Piotrowi pozwolono powtarzać I. rok. Razem przeto było na roku I. uczniów 11.

Na rok II. przeszło 4 uczniów, a mianowicie:

Walczak Wojciech	z postępem bardzo dobrym,
Banaś Andrzej	" dobrym,
Drobna Bolesław	" "
Wilk Józef	" "

Na III. rok przeszło 6 uczniów, a mianowicie:

Drobna Zygmunt	z postępem bardzo dobrym
Dobosz Paweł	" dcbyrny
Jedynak Sebastyan	" dostatecznym
Migoń Marcin	" "
Rosiński Zygmunt	" "
Strzyż Jan	" "

Wszyscy uczniowie byli religii rzymsko-katolickiej.

Pod względem wieku było:

Z ukończonym 15 rokiem życia 6
" 16	" " 4
" 17	" " 4
" 18	" " 4
" 19	" " 2
" 20	" " 1

Przygotowanie uczniów było następujące:

z ukończoną szkołą ludową:

I. klasową 1
II. " 1
III. " 10
IV. " 8
z IV. klasą gimnazjalną 1

Według pochodzenia było:

z powiatu bocheńskiego 3
" brzeskiego 3
" dąbrowskiego 2
" łańcuckiego 1
" niżańskiego 2
" ropczyckiego 3
" rohatyńskiego 1

z powiatu rzeszowskiego	1
„ tarnowskiego	2
„ wadowickiego	1
z gubernii siedleckiej	2

Pod względem stanu i zajęcia rodziców było:

a) synów oficyalistów prywatnych	4
b) „ mieszczan	2
c) „ rzemieślników	3
d) „ włościan	12

W ciągu roku szkolnego opuścili dobrowolnie zakład:

Gofron Paweł i Purchla Franciszek. Wydalony został Podwyszyński Józef. Z końcem roku szkolnego było w zakładzie uczniów:

na I. roku 8, na II. — 4, na III. — 6, — razem 18 uczniów.

VI. Egzamina.

Z ośmiu uczniów roku I. złożyło egzamina roczne:

- a) z postępem dobrym Zajączkowski Antoni,
 b) „ dostatecznym Filipek Franciszek,
 „ „ Mierzwa Józef,
 „ „ Prorok Teofil,
 „ „ Śliski Piotr.

Danyluk Michał, Kopacz Jan i Reguła Józef, otrzymali stopień niedostateczny.

Z czterech uczniów drugiego roku złożyło egzamina:

- a) z postępem bardzo dobrym Walczak Wojciech,
 b) „ dobrym Banas Andrzej,
 „ „ Drobner Bolesław,
 „ „ Wilk Józef.

Z sześciu uczniów III. roku złożyła egzamina:

- a) z postępem bardzo dobrym Drobner Zygmunt,
 „ dobrym Dobosz Paweł,
 „ dostatecznym Jedynak Sebastyan,
 „ „ Migoń Marcin,
 „ „ Rosiński Zygmunt,
 „ „ Strzyż Jan.

Do końcowego egzaminu przystąpiło 6 uczniów, a z tych złożyło:

- a) z postępem dobrym Drobner Zygmunt,
 „ „ Dobosz Paweł,
 „ dostatecznym Jedynak Sebastyan,
 „ „ Migoń Marcin,
 „ „ Rosiński Zygmunt,
 „ „ Strzyż Jan.

VII. Wiadomości o byłych uczniach.

Uczniowie, którzy w r. 1894 3 letni kurs nauki w szkole ukończyli i z pomyślnym skutkiem złożyli egzamin końcowy, wyjechali na praktykę:

Drobner Zygmunt do c. k. botanicznego ogrodu w Krakowie,
 Dobosz Paweł i Strzyż Jan do zakładu ogrod. handl. p. Freege w Krakowie,
 Jedynak Sebastyan do zakładu ogrod. handl. p. Waśniewskiego w Nowym Sączu.
 Migoń Marcin do JWgo hr. Romana Potockiego w Łańcucie,
 Rosiński Zygmunt do W Pana Trzecieckiego w Zdakowie.

Z uczniów, którzy w r. 1890, 1891, 1892 i 1893 opuścili zakład, pozostają:
 Ligęza Kazimierz, Tabaj Wojciech, Babraj Franciszek i Koza Michał są przy wojsku,
 Urbańczyk Antoni jako pomocnik w ogrodzie botanicznym w Krakowie,
 Molemin Kazimierz na praktyce u p. Waśniewskiego w Nowym Sączu,
 Chwastowicz Stefan i Schweichter Piotr wyjechali do Ameryki,
 Duda Stanisław na posadzie ogrodnika u hr. Koziebrodzkiego w Chlebowie,
 Lichański Władysław w zakładzie ogrod.-handlowym u Mietscha w Dreźnie,
 Dreziński Karol na IV. roku c. k. Seminaryum nauczycielskiego w Tarnowie,
 Szczudło Jan na praktyce w c. k. botanicznym ogrodzie w Krakowie,
 Rosenblatt Filip na posadzie ogrodnika u PP. Urszulanek w Tarnowie,
 Nowak Jan w miejskim ogrodzie w Krakowie,
 Łabuz Czesław na posadzie ogrodnika przy Seminaryum duchownem w Tarnowie,
 Berlik Henryk w ogrodach zamkowych hr. Potockiego w Łańcucie,
 Gromski Antoni w ogrodzie pomologicznym " " "
 Lisowski Tadeusz w c. k. ogrodzie botanicznym w Krakowie,
 Michalik Antoni w ogrodzie miejskim w Krakowie.

VIII. Sprawy internatu.

Pod względem utrzymania uczniów i wewnętrznego zarządu nie zaszła żadna zmiana. Stołowanie odbywa się we własnym zarządzie pod osobistym nadzorem kierownika szkoły.

Nadzór w internacie wykonuje kierownik szkoły przy pomocy ochmistrza, gdyż posada nauczyciela fachowego dotychczas obsadzoną nie została.

Stan zdrowotny uczniów nie pozostawiał nic do życzenia, oprócz lekkich słabości jak katar, febra, na żadną inną słabość obłązną uczniowie nie zapadali. Pomocy lekarskiej udzielał w potrzebie fizyk miejski p. dr. Walczyński. Dyrekcya poczuwa się do obowiązku złożenia serdecznego podziękowania p. dr. Walczyńskiemu, który zawsze bezinteresownie swej porady udzielał.

IX. Budynek szkolny.

W bieżącym roku szkolnym przystąpił Wysoki Wydział krajowy do budowy nowego i rekonstrukcyi starego budynku szkolnego. Nowy budynek murowany, który obejmuje trzy izby szkolne, gabinet na zbiory, kancelaryę Dyrekcyi i pomieszkanie kierownika został w połowie grudnia 1893 pod dach wyprowadzony i nakryty dachówką, a w r. 1894 ostatecznie wykończony.

Przez wybudowanie nowego budynku i rekonstrukcyę starego zyska szkoła bardzo wiele tak pod względem nauki, jakoteż i wychowania uczniów. W trzech izbach szkolnych będzie można w okresie zimowym uczyć wszystkie trzy lata równocześnie, zwłaszcza w godzinach porannych, gdy jeszcze na dworze jest zimno i uczniów nie można zająć praktycznie na otwartem powietrzu, jakoteż i popołudniu od godziny 4, gdy już jest cie-

mno, przezco nauka wcześniej kończyć się będzie, a uczniowie będą mieli więcej czasu wolnego do przygotowania się na dzień następny. Dotąd tego zrobić nie było można, gdyż były tylko dwie izby szkolne w skutek czego rok trzeci musiał mieć naukę dopiero po ukończeniu nauki w jednym z dwóch pierwszych lat, albo nauczyciel zmuszony był uczyć w jadalni, co tak dla uczącego i uczących się, było bardzo niedogodne i uciążliwe. Przez pomieszczenie kierownika w zakładzie ułatwiło się znacznie dozоровanie uczniów, które dotąd wiele sprawiało trudności. Niedostatki jakkolwiek przez to najważniejsze usunięte zostały, to jeszcze wiele pozostaje do zrobienia, by zakład mógł się prawidłowo rozwijać. Mianowicie koniecznie potrzeba wybudować dwie szklarnie; jedną ciepłą drugą zimową, boć to jest główny środek przy nauczaniu hodowli i rozmnażaniu roślin szklarniowych, która to nauka dla ogrodnika jest niezbędną.

Wprawdzie szkoła posługuje się szklarniami miasta Tarnowa, ale w nich jest tylko gościem i nie może tak dysponować, jakby tego cel szkoły i nauki wymagał; dlatego też oparkanie, a jeszcze lepiej omurowanie zakładu przynajmniej od strony północnej jest konieczne. Przez omurowanie prócz zabezpieczenia od północnych wiatrów, zyskałby zakład to, że mur służyłby zarazem jako główna ściana, którą tylko od strony południowej oszkląć, a powstałaby prawie wzdłuż tego muru szklarnia, którą podzieliłoby się na dwa lub trzy działki, stosownie do roślin w niej hodować się mających.

Długość muru od strony północnej wyniosłaby 60 m., ale odliczywszy szerokość jednego i drugiego budynku 25 m., na odstąpienie od budynku dla uniknięcia cienia 5 m., pozostałoby 30 m. muru do oszklenia; zatem możnaby uzyskać trzy szklarnie po 10 m. długości.

X. Ogród szkolny.

W ogrodzie szkolnym nie zaszła żadna ważniejsza zmiana. Szkółkę drzew owocowych powiększono znów o jeden dział, są już tedy drzewka szlachetne jedno- dwu- i trzy letnie tych ostatnich jeszcze mało, bo w roku 1891 posadzono tylko tyle dziczków, aby można było praktycznie naukę uszlachetnienia drzew owocowych z uczniami przeprowadzić. W r. 1892 posadzono 1.500 sztuk i co roku po tyle się sadi tak, że na dwa lata będzie można 1.200—1.500 drzewek czteroletnich zbywać.

Drzewka w szkołkach rosną bardzo dobrze; zima była lekka, więc drzewka nie od zimna nie ucierpiały, a uszkodzone przez mróz w r. 1892 przycięto na wiosnę 1893 wydały piękne pędy. Drzewka owocowe, posadzone przy drogach w ogrodzie rosną również pięknie, a niektóre z nich już mają po parę owoców. Wyjątek stanowią czereśnie, które cierpią na sączenie się gumi, co zapewne z ciężkiego i nieprzepuszczalnego gruntu pochodzi.

Warzywa udają się znakomicie i ani rok mokry jak zeszły nie wpłynął ujemnie na ich urodę.

Wynik finansowy produkcji warzyw był następujący:

Ze sprzedaży drobnej w ciągu lata wpłynęło gotówką	239 zł. 40 ct.
Rachunkiem za oddane do kuchni zakładowej	139 „ 20 „
Razem przychód brutto z ogrodu	378 „ 60 „

(26 zł. 40 ct. więcej niż w roku przeszłym, a o 92 zł. 40 ct. więcej, niż w roku zaprzeszłym.)

Przychód z ogrodu podniesie się znacznie za dwa lata, kiedy będzie można owoce i drzewka sprzedawać.

Narzędzi ogrodniczych jak: motyczek, łopat, konewek i t. p. przykupiono za kwotę 109 zł. 80 ct. w. a.

XI. Kronika szkoły.

Egzamina półroczne przeprowadzono w dniu 7. października 1893. pod przewodnictwem JWP. Rady Namiestnictwa i Starosty Płazińskiego w obecności delegata konsystoryalnego ks. kanonika katedralnego Jana Jaworskiego i delegata miasta Tarnowa.

Egzamina roczne odbyły się w dniu 27., 28. i 29. Marca 1894. w obecności delegata konsystoryalnego ks. Dra Tylki kanonika katedralnego i Członków kuratoryi szkoły.

Egzamin końcowy główny przeprowadzono w dniu 3. kwietnia 1894. w obecności rady ministeryalnego i c. k. inspektora kultury krajowej JW. Pana Władysława Struszkiewicza, delegata Wydziału krajowego WP. profesora Z. Strusiewicza i Członka kuratoryi szkoły JWP. hr. Józefa Męcińskiego, posła na Sejm krajowy.

Kilka razy w ciągu roku raczyli zaszczycić swą obecnością szkołę i ogród szkolny JE. Marszałek ks. Sanguszko, Członkowie kuratoryi szkoły, a w dniu 23. czerwca i 24. sierpnia 1893. lustrował zakład JWP. Władysław Struszkiewicz.

Oprócz kilku w ciągu lata naukowych wycieczek do ogrodów JE. Marszałka ks. Sanguszki w Gumniskach i pobliskich ogrodów zwiedzili uczniowie II. i III. roku w połowie września pod przewodnictwem kierownika szkoły Maciaszka w towarzystwie pana W. Tabeau ogrody JO. ks. Andrzeja Lubomirskiego w Przeworsku i JO. ks. Władysława Czartoryskiego w Sienianie. Ogrody te należą do pierwszorzędných w kraju, dlatego też uczniowie odnieśli wielką z tej wycieczki korzyść.

Dyrekcya poczuwając się do obowiązku wyrażenia na tem miejscu dostojnym właścicielom najszczerzego podziękowania za łaskawe pozwolenie zwiedzenia wspomnianych ogrodów, jako też i za gościnność z jaką podejmować raczyli wychowanków szkoły. Również wyraża Dyrekcya serdeczne podziękowanie PP. ogrodnikom Maślance i Maciaszkowi za życzliwe udzielanie cennych swych rad i wskazówek uczniom, a tem samem przyczynienia się do odniesienia prawdziwego pożytku z wycieczki.

Z Dyrekcji krajowej szkoły ogrodniczej.

Tarnów w lipcu 1894.

Wojciech Maciaszek

kierownik szkoły.